

Motion till riksdagen 2005/06:Sf15

**av Bo Könberg m.fl. (fp)
med anledning av prop. 2005/06:20**

Delat barnbidrag vid växelvis boende, m.m.

Sammanfattning

Regeringen har med sin proposition velat anpassa lagarna om barnbidrag och vårdbidrag till ett mer jämställt samhälle. Tyvärr har man åstadkommit ett förslag som riskerar att öka tvisterna mellan föräldrar och minska flexibiliteten i barnens boende. Vi föreslår därför att riksdagen avslår regeringens förslag om att ge en förälder möjlighet att tvinga fram en delning av barn- och vårdbidrag.

Oavsett hur lagarna formuleras kommer det att finnas ekonomiska tvister mellan särboende föräldrar. Vi påminner om ett av våra tidigare förslag till reformerat underhållssystem, som skulle ta bort den särställning växelvis boende har i lagstiftningen. Både risken för tvister och de ekonomiska orättvisorna mellan föräldrarna skulle minska om underhållsbidrag kunde fastställas även vid växelvis boende. Vi föreslår också att regeringen utreder en skyldighet för kommunerna att bistå föräldrarna med ekonomisk rådgivning.

Regeringen har inte heller lyckats göra sig fri från den omoderna tanken att barnbidraget i första hand betalas ut till barnets mor. Vi föreslår en obligatorisk anmälan efter barnets födsel om vem av föräldrarna som ska ha barnbidraget.

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om obligatorisk anmälan av vem av föräldrarna som skall få barnbidraget.
2. Riksdagen avslår regeringens proposition i den del som avser möjlighet för endast en förälder att begära delning av barnbidrag.
3. Riksdagen avslår regeringens proposition i den del som avser möjlighet för endast en förälder att begära delning av vårdbidrag.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om underhållsbidrag vid växelvis boende.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning om skyldighet för kommunerna att bistå med ekonomisk rådgivning för särboende föräldrar.

Motivering

När barnbidraget infördes 1947 var det rimligt att bidraget i normalfallet gick till mamman. Idag ser familjemönster och attityder annorlunda ut, och det är rimligt att anpassa lagstiftningen efter det. I de fall föräldrarna bor isär och delar på ansvaret för barnet är det svårt att se något skäl till att just mamman ska få barnbidraget eller vårdbidraget. Så långt delar vi regeringens analys. Men den förändring som regeringen föreslår riskerar att skapa fler problem än den löser. Vi motsätter oss därför förslaget att en av föräldrarna ska kunna tvinga fram en delning av barnbidrag och vårdbidrag mot den andres vilja vid växelvis boende.

Växelvis boende är mycket svårt att få att fungera om inte båda föräldrarna är överens. I lagens mening är växelvis boende ett komplicerat begrepp; domstolen kan titta på om barnet tillbringar lika mycket tid hos båda föräldrarna, har personliga tillhörigheter hos båda, försörjs av båda etc. I praktiken måste boendet ofta vara flexibelt. Barnet bor i vissa perioder mer hos den ena föräldern.

Av Sveriges två miljoner barn har över 500 000 särboende föräldrar. Det är bara omkring 90 000 som bor växelvis hos båda föräldrarna. Det är ovisst hur många av dem som skulle kvalificera som växelvis boende i lagens mening. Är barnet verkligen lika mycket hos båda föräldrarna, eller fördelas tiden snarare 40–60 eller 70–30?

Med regeringens lagförslag kommer föräldrar som idag inte får del av barnbidraget att sträva efter att få ett formellt avtal om växelvis boende, med hjälp av socialnämnden eller domstol, för att därigenom kunna kräva sin andel av barnbidraget. På samma sätt uppstår incitament att undvika avtal om växelvis boende för den förälder som idag uppbär barnbidrag. Det finns sedan en risk att fallet återigen tas till domstol så fort en av föräldrarna anser att förhållandena har förändrats. Lagändringen kan därför dels leda till fler tvister, dels låsa föräldrarna vid en uppgörelse om växelvis boende, utan hänsyn

Fel! Okänt namn på

till barnets skiftande behov under uppväxten. Resonemanget är förstås även giltigt för vårdbidrag.

Denna uppenbara risk för fler rättsprocesser har gjort att bland annat Barnombudsmannen, Domstolsverket och Socialstyrelsen har varit kritiska mot regeringens förslag. En lagändring som leder till fler tvister och minskad flexibilitet kan inte sägas vara utformad med barnens bästa för ögonen.

Om föräldrarna redan är överens om hur de ska hantera ekonomin tillför regeringens förslag ingenting. Föräldrarna kan redan nu dela bidraget genom att be banken att varje månad flytta över hälften av bidraget från den ena föräldern till den andra. Vi väljer ändå att inte avslå regeringens förslag i den delen, eftersom det ändå är att föredra att lagen är formulerad på ett mer jämställt sätt.

Vi vill påpeka att rättvisan mellan föräldrarna inte blir större för att man delar på barnbidraget. Det går inte att ordna någon statlig delning av utgifterna för dagis, vinterkläder eller språkresor. Föräldrarna kan ha stora skillnader i inkomst. På något sätt måste de hitta överenskommelser där de tar hänsyn till helheten.

Avslag

Mot bakgrund av ovanstående resonemang yrkar vi avslag på de delar av regeringens lagförslag som ger möjlighet åt endast en förälder att begära delning av barnbidrag och vårdbidrag. Det innebär att två meningar i regeringens förslag till 4 § lagen om allmänna barnbidrag stryks, från "Bidraget får delas ..." till "... om underhållsstöd." I regeringens förslag till 8 a § lag om handikappersättning och vårdbidrag stryks andra stycket, i förslaget till 21 § stryks hänvisningen till detta stycke.

En könsneutral lagstiftning

Regeringen har velat ta ett steg mot en mer könsneutral lagstiftning genom att ändra formuleringen om vem av föräldrarna som har rätt till barnbidraget. I sak ändras inte det faktum att bidraget går till modern om föräldrarna inte anmäler något annat.

Det finns en poäng att betala ut bidraget till modern omedelbart efter födelsen, eftersom moderskapet är känt medan faderskapet kan vara omdiskuterat. I dag föds majoriteten av alla barn till ogifta föräldrar, för dessa barn fastställs faderskapet i efterhand. Men det är ett förlegat synsätt när lagen fortfarande år 2005 utgår ifrån att modern ansvarar för barnen.

Inom några få månader efter barnets födelse bör det därför vara obligatoriskt för föräldrarna att ansöka om barnbidraget, med angivande av vem bidraget ska betalas till. Ansökan kan lämpligen göras redan i samband med barnets födelse. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

Fel! Okänt namn på

En helhetssyn på familjeekonomi

Regeringen ger sig med sitt förslag in på ett komplicerat område. Föräldrars ekonomi efter en separation är ett plockepinn av bidragssystem och privata uppgörelser. Tar man bort en pinne kan det rasa. Det går inte att ändra på reglerna för barnbidrag utan att samtidigt ta hänsyn till effekterna på underhåll, bostadsbidrag med mera.

Underhållsbidrag vid växelvis boende

Idag finns ingen skyldighet att betala underhållsbidrag vid växelvis boende. Föräldrarna ska sörja för sin del av utgifterna när de har barnet hos sig. Om föräldrarna hade bott ihop med barnet hade naturligtvis den med högst inkomst fått ta ett större ekonomiskt ansvar för barnet. Det finns inget skäl att den ordningen ska upphöra för att föräldrarna separerar. Den av föräldrarna som har högre inkomst bör betala underhåll till den med lägre inkomst.

Detta har Folkpartiet tidigare motionerat om i riksdagsmotionen Underhållsbidrag och underhållsstöd. Då avslogs vårt förslag med hänvisning till en utredning som nu är klar och som inte uttalat sig i frågan. Därför väcker vi nu frågan igen.

Med bidragsskyldighet även vid växelvis boende skulle det bli oväsentligt om barnbidraget delades. Om barnbidraget bara går till den ena föräldern räknas det in i inkomsten, och påverkar därmed underhållsbidraget. Den förälder som har högre inkomst bör betala bidrag till den med lägre. Samtidigt ska naturligtvis föräldrarna dela på de utgifter de har för barnets räkning.

Ett sammanhållet underhållssystem

Ytterligare problem med föräldrarnas ekonomi efter en separation skulle minska om man ändrade dagens underhållssystem i grunden. Dagens system är egentligen två, underhållsstöd och underhållsbidrag, som inte fungerar tillsammans. Det leder bland annat till att många bidragsskyldiga föräldrar inte betalar mer än det maximala underhållsstödet, trots att de borde betala mer enligt reglerna för underhållsbidrag. Det går ut över den förälder som har barnen boende hos sig. Man får också den motsatta situationen, att den förälder som har barnen hos sig får statligt stöd trots en mycket god ekonomi.

Vår utgångspunkt är densamma som i föräldrabalken: föräldrarnas gemensamma ansvar för barnen och den gemensamma ekonomiska skyldigheten för att sörja för barnens ekonomiska behov. Arbetslinjen ska gälla. Om föräldrarnas sammanlagda inkomster inte räcker för att försörja barnet ska de få hjälp att hitta sätt att höja sina inkomster. När sådana möjligheter är helt uttömda ska ett inkomstprövat utfyllnadsbidrag betalas ut.

Vårt förslag beskrivs i detalj i Folkpartiets motion 2004/05:Sf364 Underhållsbidrag och underhållsstöd. Förslaget ingick även i Folkpartiets familjepo-

litiska motion detta riksdagsår. Därför lämnar vi inget förslag till riksdagsbeslut om underhåll i denna motion.

Idag är underhållsstödet i praktiken inkomstprövat vid växelvis boende, men inte i andra fall. Med vårt förslag blir det statliga stödet inkomstprövat i samtliga fall. Kombinerat med förslaget om bidragsskyldighet även vid växelvis boende skulle den särställning som växelvis boende har i lagen jämfört med en mer ojämn fördelning av boendet försvinna. Då uppstår inte de incitament att processa om den exakta fördelningen som beskrivits ovan. Färre rättstvister och ökad flexibilitet är bättre för barnet.

Bostadsbidrag

Även bostadsbidraget påverkas av en delning av barnbidraget. Vi menar att bostadsbidraget på sikt bör fasa ut till förmån för större generella stöd. Bidraget gynnar i praktiken föräldrar som lever isär. Bostadsbidraget ger också stora marginaleffekter.

Bostadsbidraget är till stor hjälp för många barnfamiljer. Men vi vill angripa grundproblemen, höga skatter och dåligt fungerande marknader för mat och bostäder. Vi har i andra motioner och rapporter lagt fram förslag för en bättre fungerande bostadsmarknad, för billigare byggande och pressade matpriser. Vi vill även satsa på att stärka barnfamiljers ekonomi med metoder som inte ger marginaleffekter. Det barnkonto som beskrivs i vår familjepolitiska motion är ett exempel på detta.

Ekonomisk rådgivning

Oavsett hur barnbidrag och underhåll fungerar kommer särboende föräldrar ofta att ha svårt att komma överens om pengar. Idag har kommunerna en skyldighet att bistå med rådgivning om vårdnad, boende och umgänge, men inte om de ekonomiska frågor som hör till. För att minimera risken att barn får illa bör sådan rådgivning finnas i alla kommuner. Folkpartiet arbetar på kommunal nivå för detta, men förutsättningarna för en utökning av den kommunala skyldigheten bör också utredas.

Regeringen bör utreda hur en sådan skyldighet skulle formuleras. I arbetet måste också ingå hur mycket kommunernas kostnader kan öka och hur en kompensation för detta skulle utformas. Om föräldrarna bor i olika kommuner får det inte leda till dubbel eller utebliven rådgivning.

Utredningen måste utgå ifrån att kommunen inte har några tvångsmedel att ta till om rådgivningen inte leder framåt. Kommunen kan ge råd och hjälpa till att utforma avtal, men i slutänden vilar ansvaret för barnets försörjning på föräldrarna. Det är de, inte kommunen, som måste lösa de problem en separation kan leda till.

Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 9 december 2005

Bo Könberg (fp)

Linnéa Darell (fp)

Anne-Marie Ekström (fp)

Mauricio Rojas (fp)

Solveig Hellquist (fp)

Nyamko Sabuni (fp)